

Bryssel, 28. toukokuuta 2018
(OR. en)

9418/18

Toimielinten väliset asiat:
2018/0107 (COD)
2018/0108 (COD)

JAI 516
COPEN 166
CYBER 117
DROIPEN 76
JAIEX 56
ENFOPOL 284
DAPIX 158
EJUSTICE 62
MI 399
CODEC 873

ILMOITUS

Lähtettäjä: Puheenjohtajavaltio

Vastaanottaja: Neuvosto

Asia: Sähköinen todistusaineisto

a) Asetus sähköistä todistusaineistoa koskevista eurooppalaisista esittämisen- ja säilyttämismääräyksistä¹

b) Direktiivi laillisista edustajista todistusaineiston keräämistä varten
= Periaatekeskustelu

I Johdanto

1. Komissio hyväksyi 17. huhtikuuta 2018 kaksi lainsäädäntöehdotusta: *ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sähköistä todistusaineistoa rikosoikeudellisissa asioissa koskevista eurooppalaisista esittämisen- ja säilyttämismääräyksistä*¹ ja *ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdenmukaisista säännöistä laillisten edustajien nimeämiseksi todistusaineiston keräämistä varten rikosoikeudellisissa menettelyissä*².

Ehdotusten tavoitteena on parantaa sähköisen todistusaineiston rajatylittävää saatavuutta siten, että luodaan oikeudellinen kehys oikeudellisille määräyksille, jotka osoitetaan suoraan palveluntarjoajien laillisille edustajille ilman sen jäsenvaltion viranomaisen väliintuloa, jossa niiden laillinen edustaja sijaitsee.

¹ 8110/18.

² 8115/18.

Ensimmäisissä asiantuntijakeskusteluissa ja CATS-komitean käsittelyssä tuli esiin poliittisesti tärkeitä kysymyksiä, jotka puheenjohtajavaltio haluaa tuoda 4. kesäkuuta kokoontuvan neuvoston (oikeus- ja sisäasiat) käsiteltäväksi poliittisen ohjauksen saamiseksi paitsi siihen, mihin suuntaan ehdotuksista käytävissä tulevilla neuvotteluilla olisi edettävä, myös tähän asiaan liittyviin EU:n ulkosuhteisiin keskeisten kumppaneiden, kuten Yhdysvaltojen, kanssa.

II Komission lainsäädäntöehdotusten soveltamisala

2. Huolimatta myönteisestä suhtautumisestaan ehdotuksiin muutamat valtuuskunnat olivat sitä mieltä, että asetusehdotuksen soveltamisala on liian suppea, koska se ei kata *suoraa pääsyä sähköiseen todistusaineistoon* (suora pääsy tietoihin ilman välittäjänä toimivan kolmannen osapuolen (palveluntarjoajan) apua) tai *reaaliaikaista telekuuntelua*. Useat valtuuskunnat olivat sitä mieltä, että nämä kaksi osatekijää olisi otettava huomioon, koska ne vastaavat operatiiviseen tarpeeseen. Niinpä niitä olisi tutkittava paljon perusteellisemmin. Mielenpiteet kuitenkin jakautuivat siltä osin, olisiko ne sisällytettävä nykyisiin ehdotuksiin vai olisiko niitä mieluummin käsiteltävä rinnakkain nykyisten ehdotusten kanssa, jotta ei viivytettäisi tai pidennettäisi nykyisiä neuvotteluja.
3. *Reaaliaikaisen kuuntelun* osalta on tähän mennessä tuotu esiin seuraavat näkökohdat:
 - toimenpide on arkaluonteinen ja yksityisyyttä loukkaava,
 - tästä mahdollisuudesta säädetään useimmissa kansallisissa lainsäädännöissä kansallisia olosuhteita varten, eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä annetussa direktiivissä ja Yhdysvaltojen CLOUD Act -laissa. Mahdollista EU:n oikeusperustaa reaaliaikaiselle kuuntelulle olisi tarkasteltava näissä laajemmissa puitteissa ja ottaen huomioon tarve varustaa jäsenvaltioiden viranomaiset kaikilla välineillä, joita tarvitaan rikosten torjumiseen digitaalisella aikakaudella (ja joita näiden yhdysvaltalaisilla kollegoilla on käytössä). Lisäksi jäsenvaltiot totesivat, että tähän toimenpiteeseen liittyvissä pohdinnoissa olisi käsiteltävä myös mahdollisuutta kattaa reaaliaikainen kuuntelu Yhdysvaltojen CLOUD Act -lakiin liittyvällä toimeenpanosopimuksella vastavuoroisuuden pohjalta.

4. *Suoraa pääsyä sähköiseen todistusaineistoon* koskevilta osin on tähän mennessä tuotu esiin seuraavat näkökohdat:
- kyseessä on järeä väline siinä tapauksessa, että sijaintia ei tunneta tai palveluntarjoajat eivät ole yhteistyöhaluisia. Väline antaa jäsenvaltioiden viranomaisille oikeuden päästä etäyhteyksien kautta käsiksi tietoihin, jotka tulevat saataville laitteen etsinnän ja takavarikon jälkeen tai sen jälkeen, kun käyttäjättilille on kirjauduttu käyttäen laillisesti saatuja tunnuksia.
 - tällaista suoraa pääsyä jäsenvaltioissa tällä hetkellä sääntelevät kansalliset lainsäädännöt eroavat toisistaan paljonkin, erityisesti niiden tarjoamien suojatoimien ja toimivallan osalta;
 - yhteisen EU:n kehyksen mahdollinen luominen olisi hyödyllistä, mutta tämänkaltaista EU:n lähestymistapaa olisi harkittava tarkoin näiden toisistaan poikkeavien kansallisten lainsäädäntökehysten valossa. Myös monia oikeudellisia kysymyksiä, kuten soveltuvaa oikeusperustaa, olisi tarkasteltava huolellisesti.
5. *Ministereitä pyydetään keskustelemaan asian kiireellisyydestä ja siitä, miten keskusteluja EU:n kehyksen luomisesta 'suoraa pääsyä sähköiseen todistusaineistoon' sekä 'reaaliaikaista kuuntelua' varten olisi jatkettava lähitulevaisuudessa.*

III Viimeaikainen kansainvälinen kehitys ja Yhdysvaltojen CLOUD Act -lain vaikutus

6. Cloud Act -lailla³, jonka Yhdysvaltojen kongressi hyväksyi 23. maaliskuuta 2018, muutetaan vuoden 1986 Stored Communications Act -lakia selventämällä, että yhdysvaltalaiset palveluntarjoajat ovat velvollisia noudattamaan tietosisällön paljastamista koskevia Yhdysvaltojen määräyksiä riippumatta siitä, minne tällainen tieto on varastoitu⁴. Lisäksi Cloud Act -laissa mahdollistetaan tietyin edellytyksin sellaisten toimeenpanosopimusten tekeminen muiden maiden hallitusten kanssa, joiden perusteella yhdysvaltalaiset palveluntarjoajat voisivat toimittaa sisältötietoja suoraan kyseisille toisen maan hallituksille (sekä johtojen välityksellä tapahtuvan viestinnän sieppaamisen) toimeenpanosopimuksissa vahvistettujen ehtojen mukaisesti.

³ Clarifying Lawful Overseas Use of Data

⁴ Näin ollen se teki samaa asiaa koskevasta asiasta Yhdysvallat vastaan Microsoft Corporation merkityksettömän. Oikeustapaus koski kysymystä siitä, voivatko Yhdysvaltojen lainvalvontaviranomaiset vuoden 1986 Stored Communications Act -lakiin perustuen vaatia Yhdysvaltoihin sijoittautuneen palveluntarjoajan luovuttamaan oikeuden määräyksestä sähköpostitilin sisällön, joka on varastoitu Yhdysvaltojen ulkopuolella olevalle palvelimelle.

7. Keskustellessaan asiasta maaliskuussa pidetyssä neuvoston istunnossa (oikeus- ja sisäasiat) ministerit kannattivat EU:n yhteistä lähestymistapaa suhteessa Yhdysvaltoihin. He korostivat, että tämä edistäisi merkittävästi oikeudellista selkeyttä niin palveluntarjoajien kuin jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaistenkin osalta. Se myös estäisi toisistaan poikkeavien järjestelmien syntyminen, EU:n sisäisen pirstoutumiseen ja jäsenvaltioiden eriarvoisen kohtelun.
8. Komissio ja neuvoston oikeudellinen yksikkö selvensivät CATS-komitean kokouksessa 18. toukokuuta, että EU on toimivaltainen ryhtymään tällaisiin neuvotteluihin Yhdysvaltojen kanssa ja että jäsenvaltioiden ei tulisi ryhtyä kahdenvälisiin neuvotteluihin. Komissio korosti myös joitakin edellä mainittuja etuja. Sofiassa 22.–23. toukokuuta 2018 pidetyssä EU:n ja Yhdysvaltojen ministeritason kokouksessa komissio ja puheenjohtajavaltio vielä tarkensivat EU:n toimivaltaa asiassa.
9. EU:n ja Yhdysvaltojen välisen toimeenpanosopimuksen tekemistä olisi tarkasteltava myös juuri sovellettavaksi tulleen yleisen tietosuojasetuksen 48 artiklan säännösten pohjalta. Kyseinen artikla kuuluu seuraavasti: *"[...] päätös, jossa rekisterinpitäjältä tai henkilötietojen käsittelijältä vaaditaan henkilötietojen siirtämistä tai luovuttamista, voidaan tunnustaa tai saattaa millään tavoin täytäntöönpanokelpoiseksi vain, jos se perustuu pyynnön esittäneen kolmannen maan ja unionin [...] väliseen [...] kansainväliseen sopimukseen [...], sanotun kuitenkaan rajoittamatta [V] luvun mukaisten muiden siirtoa koskevien perusteiden soveltamista".*
10. Tulevaa suhdetta määriteltäessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota molempien osapuolten lainsäädäntötekstien sääntöihin tapauksissa, joissa palveluntarjoajiin sovelletaan keskenään ristiriitaisia kansallisia lainsäädäntöjä. Yhdysvaltojen Cloud Act -lakiin sisältyy kohteliaisuuslauseke⁵, kun taas EU:n asetusehdotuksen 15 artikla⁶ sisältää uudelleentarkastelumenettelyn ristiriitaisen velvoitteiden tapauksessa. Kyseisiä säännöksiä on tarkasteltava huolellisesti ja yksityiskohtaisesti, jotta voidaan varmistaa vastavuoroisuus ja operatiivinen tehokkuus.

⁵ Kohteliaisuuslauseke antaa palveluntarjoajille mahdollisuuden pyytää yhdysvaltalaista tuomioistuinta kumoamaan tai muuttamaan tietojen säilyttämistä tai luovuttamista koskevan määräyksen, jos tieto liittyy ei-yhdysvaltalaiseen henkilöön ja jos määräyksen noudattaminen johtaisi siihen, että palveluntarjoajat joutuisivat rikkomaan lakia maassa, jonka kanssa Yhdysvallat on tehnyt toimeenpanosopimuksen, joka antaa palveluntarjoajille samanlaisia mahdollisuuksia näiden maiden lainsäädännön puitteissa.

⁶ 15 artiklassa säädetään vuoropuhelusta kyseisen kolmannen maan keskusviranomaisen kanssa. Vain siinä tapauksessa, että kyseinen viranomais ei vastusta, eurooppalainen esittämismääräys vahvistetaan ja tieto toimitetaan.

11. Ministereitä pyydetään vahvistamaan halukkuutensa aloittaa nopeasti neuvottelut Yhdysvaltojen kanssa EU:n ja Yhdysvaltojen välisen toimeenpanosopimuksen tekemisestä ja lisäksi ehdottamaan, että komissio toimittaisi neuvostolle kiireellisesti neuvotteluvaltuutusta koskevan suosituksen. Ministereitä pyydetään ehdottamaan, että komissio toteuttaisi vastaavia toimia Budapestin yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan osalta, jota valmistellaan parhaillaan Euroopan neuvoston alaisuudessa.
